

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ КООПЕРАТИВТІК ҚОЗҒАЛЫСТЫ
МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ**

**STATE SUPPORT FOR THE COOPERATIVE MOVEMENT
IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА КООПЕРАТИВНОГО ДВИЖЕНИЯ
В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН**

Г.К. ДАМБАУЛОВА^{1*}

э.ғ.к., профессор

С.И. ЛИЛИМБЕРГ²

э.ғ.к., доцент

А.М. САИДОВ¹

экономика ғылымдарының магистрі

¹А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан

²Челябинск мемлекеттік университеті, Челябинск, Ресей

*автордың электрондық поштасы: mira03@mail.ru

G.K. DAMBAULOVA^{1*}

C.E.Sc., Professor

S.I. LILIMBERG²

C.E.Sc., Associate Professor

A.M. SAIDOV¹

Master of Economic Sciences

¹A. Baitursynov Kostanay Regional University, Kostanay, Kazakhstan

²Chelyabinsk State University, Chelyabinsk, Russia

*corresponding author e-mail: mira03@mail.ru

Г.К. ДАМБАУЛОВА^{1*}

к.э.н., профессор

С.И. ЛИЛИМБЕРГ²

к.э.н., доцент

А.М. САИДОВ¹

магистр экономических наук

¹Костанайский региональный университет им. А.Байтұрсынова,
Костанай, Казахстан

²Челябинский государственный университет», Челябинск, Россия
*электронная почта автора: mira03@mail.ru

Аңдатпа. Ауылдық аудандарда ауыл шаруашылығы кооперативтерін қалыптастыру және тиімді дамыту мәселелерін зерттеу аграрлық саланың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың заңнамалық-құқықтық тетігін жетілдіру, өзара тиімді шаруашылық байланыстардың нәтижелілігі, агроөнеркәсіптік өндірістегі кооперативтік процестерді ілгерілету жағдайларында ерекше маңызға ие болады. *Мақсаты* - мемлекеттік реттеу жүйесін оңтайландыру және ауыл шаруашылығы кооперациясын қолдау қажеттілігін негіздеу. *Әдістері* - аналитикалық, монографиялық, салыстыру және жалпылау. *Нәтижелері* - ауылда шаруашылықтың шағын нысандарын біріктіруді қиындататын проблемалар көрсетілген: еңбек өнімділігінің төмендігі, фермерлердің техникалық және ақпараттық ресурстар мен қызметтерге қолжетімділігінің шектелуі, заманауи жабдықтардың болмауы. Авторлар Нормативтік басқару мен бақылау, Қаржылық қолдау, кеңес беру және оқыту қажет екенін атап өтеді. *Қорытындылар* - орта және шағын кәсіпорындардың кооперациясы-құны бойынша ірі ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің өнімдерімен салыстырылатын заманауи және бәсекеге қабілетті өнімді шығарудың жалғыз мүмкіндігі. Олардың маңызды әлеуметтік-экономикалық маңызы бар, өйткені олар ауыл тұрғындарының едәуір санын жұмыспен қамтуды қамтамасыз етеді, ауыл шаруашылығы өндірісін кеңейту, бәсекелестік әлеуетті арттыру есебінен олардың нарықтық

экономикада тиімді жұмыс істеуіне ықпал етеді, бұл нарыққа шығуды жеңілдетеді, шаруашылық жүргізуші субъектілердің кірістілігін қамтамасыз етеді, импортты алмастыру, АЕМ инфрақұрылымын дамыту, ауыл халқының өмір сүру деңгейі мен сапасын арттыру мәселелерін шешуге мүмкіндік береді. Мұндай кооперативтер өз операцияларын тыңайтқыштарды пайдаланудағы, ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудегі және мал өсірудегі, Ауыл шаруашылығын механикаландырудағы, энергия көзін үнемдейтін жаңа коммуникациялық жүйелерді қолданудағы ауыл шаруашылығы технологиялық инновацияларына бейімдейді. Кооперативтік принциптер бойынша біріккен шағын фермерлік шаруашылықтар болашақта өздеріне тән артықшылықтарды толық көрсете алады.

Annotation. The study of formation and effective development of agricultural cooperatives in rural areas is of particular importance in the context of improving the legislative and legal mechanism for increasing the competitiveness of agricultural industry, effectiveness of mutually beneficial economic relations, and promotion of cooperative processes in agro-industrial production. *The goal* is to substantiate the need to optimize the system of state regulation and support for agricultural cooperation. *Methods* – analytical, monographic, comparison and generalization. *Results* show the problems that make it difficult to unite small forms of farming in rural areas: low labor productivity, limited access of farmers to technical and information resources and services, lack of modern equipment. The authors note that regulatory governance and oversight, financial support, advisory services and training are needed. *Conclusions* - cooperation of medium and small enterprises is the only opportunity to produce a modern and competitive product comparable in cost to the products of large agricultural producers. They are of great socio-economic importance, since they provide employment to a significant number of villagers, contribute to their effective functioning in a market economy through the expansion of agricultural production, the growth of competitive potential, which facilitates entry into the market, ensuring the profitability of business entities, and allows solving issues of import substitution and development of the infrastructure of RS, improving the level and quality of life of the rural population. Such cooperatives adapt their operations to agricultural technological innovations in the use of fertilizers, growing crops and livestock, agricultural mechanization, and the use of new resource-saving energy sources and communication systems. Small farms united on cooperative principles can fully demonstrate their inherent advantages in the future.

Аннотация. Исследование вопросов формирования и эффективного развития сельскохозяйственных кооперативов в сельских районах приобретает особое значение в условиях совершенствования законодательно-правового механизма повышения конкурентоспособности аграрной отрасли, результативности взаимовыгодных хозяйственных связей, продвижения кооперативных процессов в агропромышленном производстве. *Цель* – обоснование необходимости оптимизации системы государственного регулирования и поддержки сельскохозяйственной кооперации. *Методы* – аналитический, монографический, сравнения и обобщения. *Результаты* – показаны проблемы, затрудняющие объединение малых форм хозяйствования на селе: низкая производительность труда, ограниченный доступ фермеров к техническим и информационным ресурсам и услугам, отсутствие современного оборудования. Авторы отмечают, что необходимы нормативное управление и контроль, финансовая поддержка, консультационное обслуживание и обучение. *Выводы* – кооперация средних и малых предприятий – это единственная возможность производить современный и конкурентный продукт, сопоставимый по стоимости с продукцией крупных сельхозтоваропроизводителей. Они имеют важное социально-экономическое значение, поскольку обеспечивают занятость значительного количества сельчан, способствуют их эффективному функционированию в рыночной экономике за счет расширения сельхозпроизводства, роста конкурентного потенциала, что облегчает выход на рынок, обеспечение доходности хозяйствующих субъектов, позволяют решать вопросы импортозамещения, развития инфраструктуры СНП, повышения уровня и качества жизни сельского населения. Такие кооперативы адаптируют свои операции к сельскохозяйственным технологическим инновациям в использовании удобрений, выращивании сельхозкультур и разведении скота, механизации сельского хозяйства, применении новых ресурсосберегающих источников энергии, коммуникационных систем. Малые фермерские хозяйства, объединяющиеся на кооперативных принципах, могут в полной мере проявлять присущие им преимущества в перспективе.

Түйінді сөздер: ауыл шаруашылығы кооперациясы, ауыл шаруашылығы кооперативтері, фермерлер, еңбек өнімділігі, техникалық, ақпараттық ресурстар, ауыл тұрғындарының өмір сүру сапасы, мемлекеттік қолдау.

Key words: agricultural cooperation, agricultural cooperatives, farmers, labor productivity, technical, information resources, quality of life of rural residents, government support.

Ключевые слова: сельскохозяйственная кооперация, сельхозкооперативы, фермеры, производительность труда, технические, информационные ресурсы, качество жизни сельских жителей, государственная поддержка.

Кіріспе. Қазақстан агроиндустриялық ел болып саналады. Соңғы онжылдықтарда Аграрлық-өнеркәсіптік кешен (АӨК бұдан әрі) субъектілері қызметінің экономикалық және нормативтік-құқықтық негіздерін өзгертетін көптеген реформаларға ұшыраған агроөнеркәсіптік кешен Қазақстанның ұлттық экономикасында жетекші рөл атқарады. Кооперативтік қозғалысты дамыту саласында айтарлықтай өзгерістер болды, ол бүгінде оң және теріс нәтижелерге қол жеткізумен ерекшеленді [1,2]. Ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудағы жағымсыз үрдістердің тігісін жатқызып, бетін қайтару үшін ауыл шаруашылығы кооперативтерін реттеу мен қолдаудың сапалы жаңа тетігін әзірлеу талап етіледі.

Агроөнеркәсіптік кешенге айтарлықтай әсер ететін Қазақстанның ауыл тұрғындары үшін қазіргі заманғы сын-қатерлер жағдайында ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдауының қолданыстағы жүйесін қайта қаралуды және жетілдіруді талап етеді. Экономика, ауыл шаруашылығы және кооперация саласындағы соңғы зерттеулер кооператив өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігінің төмендігі және техникалық жабдықтауды жеткіліксіздігі сияқты проблемаларды анықтады. Бұл факторлар кооперативтердің әлеуетін толық іске асыруға кедергі болып табылады және азық-түлік қауіпсіздігіне қауіп төндіреді.

Қазіргі заманауи қиындықтарға бейімделген жаңа мемлекеттік қолдау жүйесін әзірлеу шұғыл міндет болып табылады. Мұндай жүйе қаржылық қолдауды, нормативтік-құқықтық шараларды, консультациялық қызмет көрсетуді және оқытуды қоса алғанда, анықталған проблемаларды белсенді түрде шешуі тиіс. Бұл тәсіл проблемаларды анықтауға және жеңуге мүмкіндік беріп қана қоймай, ауыл шаруашылығы кооперативтерінің тұрақты дамуын ынталандырады, бұл өз кезегінде елдің агроөнеркәсіптік кешенінің жалпы тұрақтылығына ықпал етеді.

Зерттеу материалы мен әдістері. Зерттеу жұмысының теориялық және әдістемелік негіздері ретінде отандық және шетелдік ғалымдардың Қазақстан Республикасындағы ауыл шаруашылығы кооперациясын мемлекеттік қолдау тетіктері

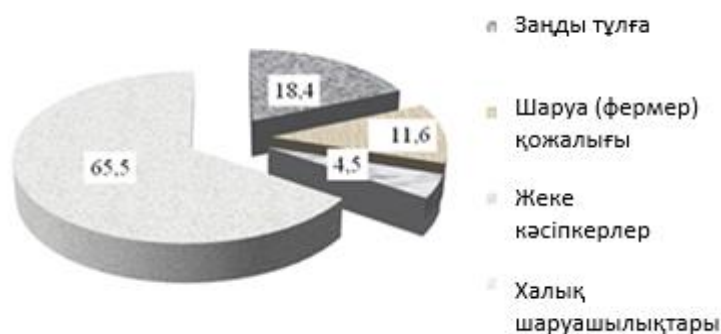
туралы еңбектері, ойлары мен зерттеулері қаралды. Мақаланың мақсатына сәйкес таңдалған әдістемелік құралдар ретінде ақпараттарды іріктеудегі жүйелік ұстаным, ағымдағы ахуалды зерттеп, сипаттаудағы сандық және сапалық әдістер қолданылды. Зерттеу әдістемесі аналитикалық, графикалық және монографиялық әдістерді қолдануды қамтиды.

Теориялық ережелерді негіздеу жалпы ғылыми әдістер мен тәсілдерді, талдау және синтездеу әдісін, жүйелі және кешенді тәсілдерді қолдану негізінде жүзеге асырылды, ресми статистикалық материалдар мен интернет желісінің ақпараттық әлеуетінен жеке бақылаулардың қорытынды деректері қарастырылды. Қазіргі жағдайды зерделеу, Қазақстандағы ауыл шаруашылығы кооперациясын мемлекеттік қолдау тетігінің проблемалары мен негізгі аспектілерін анықтау, заңнама мен саясаттағы өзгерістерді анықтау үшін монографиялық әдіс қолданылды.

Қолданыстағы қолдау шараларының тиімділігін талдау үшін зерттеуде экономикалық-статистикалық әдіс қолданылды. Экономикалық-статистикалық әдіс кооперативтердің даму тенденцияларын анықтауға, проблемалық салаларды анықтауға және қолданыстағы қолдау шаралары қолданыстағы мәселелерді қаншалықты тиімді шешетінін анықтауға мүмкіндік береді. Теориялық негіздеу және Қазақстанда ауыл шаруашылығы кооперациясын мемлекеттік қолдау тетігінің логикалық тұжырымдамаларын әзірлеу үшін абстрактілі-логикалық әдіс пайдаланылды.

Нәтижелер және оларды талқылау.
2016 жылы Қазақстанда 15 мыңнан астам халық шаруашылығын біріктірген 157 ауыл шаруашылығы кооперативі құрылды. 2021 жылы кооперативтердің саны 1 583-ке дейін өсті, 2022 жылғы ресми статистика бойынша бұл көрсеткіш 2 858 кооперативті құрады. Қазіргі уақытта ауыл шаруашылығы кооперативтерінің құрамына 26 690 шаруа (фермер) қожалығы, 4 008 жеке кәсіпкер, 28 495 үй қожалығы кіреді [3].

Пай қорының құрылымында халықтың шаруашылықтары ең көп үлеске ие – 65,5%, жеке кәсіпкерлер ең аз үлеске ие (4,5%) (1 сурет).

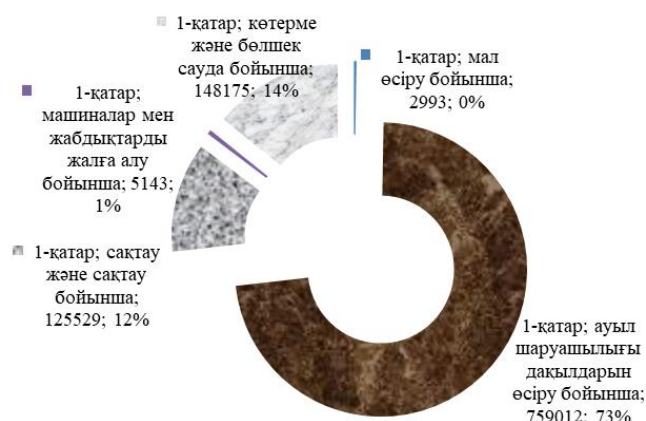

1 сурет – 2022 жылы ҚР Ауыл шаруашылығы кооперативтері мүшелерінің өзара қорының құрылымы, %

Барлық ауыл шаруашылығы кооперативтерінің жиынтық пай қорының жалпы көлемі 15 320,3 млн теңгені құрады.

Ауыл шаруашылығы кооперативтері көрсеткен қызметтердің құрамы мен құрылымын талдау (2 сурет) қызметтердің жалпы көлемінде мал өсіру жөніндегі қызметтердің ең аз үлесі (3%) кезінде ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру жөніндегі қыз-

меттердің басым үлесін (73%) көрсетеді. Демек, кооперативтердің көпшілігі негізінен өндірістік және сату функцияларын орындайды, өсімдік шаруашылығы саласына басымдық беруді жалғастырады. 2022 жылы жұмыс істейтін 2 858 кооперативтің ішінде 1 179 ұйым мал шаруашылығын негізгі қызмет деп санайды.

2 сурет – ауыл шаруашылығы кооперативтері көрсеткен қызметтердің көлемі 2022 жылы ҚР-да, мың теңге

Ауыл шаруашылығы кооперативтері жалпы өнім өндірісінің құрылымында 9% – Өсімдік шаруашылығы өнімін және тиісінше 81% – мал шаруашылығы өнімін құрайды. Қазіргі жағдай ҚР АӨК дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына қайшы келеді, оған сәйкес ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдаудың басым бағыттары өсімдік шаруашылығын дамыту, мал шаруашылығын дамыту, қайта өңдеу өнеркәсібін дамыту болып табылады [4].

Егер ауыл шаруашылығы кооперативтерінің өнімнің жиынтық шығарылымын талдайтын болсақ, онда оның Қазақстан Республикасы бойынша ауыл шаруашылығы өнімінің жалпы шығарылымындағы

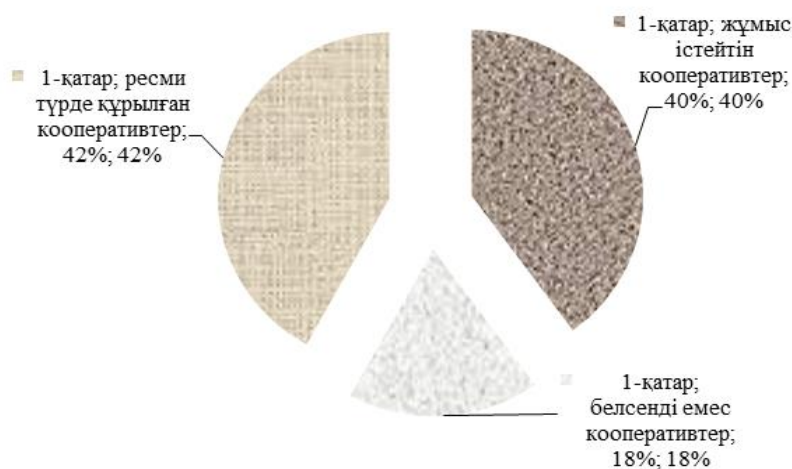
үлесі бір пайыздан аспады, бұл кооперациялық процестердің тиімділігінің төмендігін көрсетеді [5].

Бұрын құрылған ауыл шаруашылығы кооперативтерінің жартысына жуығы ресми болып шықты. Кооперативтердің тек 40%-ы ғана АӨК өнімдерін өндіруге нақты қатысуды жалғастыруда [6,7].

Осылайша, жаңа заңнамалық актілермен белгіленген кооперативтік қозғалыстың күтілетін нәтижелері жоспарланғаннан айтарлықтай ерекшеленеді. Атап айтқанда, ауыл шаруашылығы кооперативтері пайшыларының саны, кооперативтер дайындаған сүт пен ет, жемістер мен көкөністердің көлемі сияқты маңызды көрсеткіштердің жоспарлы мәндеріне қол жеткізілген жоқ.

[8]. Сонымен қатар, құрылған ауыл шаруашылық кооперативтерінің саны бойынша жоспардың асыра орындалуы байқалады,

бұл ресми түрде құрылған және белсенді емес кооперативтердің пайда болуын түсіндіреді.

3 сурет – ҚР-да 2022 жылы ауыл шаруашылығы кооперативтерінің жұмыс істеуі

Ауыл шаруашылық кооперативтерінің дамуын бәсеңдететін ең маңызды мәселелердің бірі – олар өндіретін өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің жеткіліксіздігі. Бұл олардың клиенттерді тарту және нарықтағы үлесін ұстап тұру қабілетіне әсер етеді. Сонымен қатар, кооперативтерде еңбек өнімділігін арттырудың жетіспеушілігі бар, бұл олардың өндіріс пен тиімділікті арттыру әлеуетін шектейді [9]. Ескірген жабдықтар мен өндірісті механикаландырудың төмен деңгейі де кооператив секторын дамытуға елеулі кедергі болып табылады [10].

Кооперативтердің дамуында ауыл тұрғындарының менталитеті де теріс рөл атқарады. Кейбір шаруалар кооперацияның артықшылықтары туралы жеткілікті ақпаратқа ие емес және басқа фермалармен бірігуге дайын емес. Өзгерістерден қорқу және табысқа деген сенімсіздік ауыл шаруашылық кооперативтерінің дамуын шектейді [11]. Көптеген кооперативтер, әсіресе мал шаруашылығы, қажетті жабдықтың жетіспеушілігі проблемасына тап болады. Бұл субсидиялар мен мемлекеттік қолдау алу процесін қиындатады. [12].

Сонымен қатар, ауыл шаруашылық кооперативтеріне салық салуда қайшылықтар бар, бұл жергілікті салық нормаларын түсіндіруде сәйкессіздіктерге әкеледі. Бұл кооперативтер үшін қосымша қиындықтар туғызады және олардың қаржылық тұрақсыздығын арттырады [13].

Тағы бір мәселе, көптеген кооперативтер ұйым мүшелерінің санына сәйкес келмейді. Егер кооперативке қатысушылардың саны 20-дан аз болса, олар Ауыл

шаруашылығын қаржылай қолдау қорынан несие алу мүмкіндігінен айырылады [14]. Бұл кооперативтердің қызметін дамыту және кеңейту үшін қажетті қаржылық ресурстарға қолжетімділігін шектейді.

Осы қиындықтарды жеңу үшін инфрақұрылымды дамытуға және кооперативтердегі жабдықты жаңартуға көбірек көңіл бөлу қажет [15]. Сондай-ақ ауыл тұрғындарының кооперацияның артықшылықтары туралы хабардарлығын арттыру және оларды біріктіруге ынталандыру үшін ақпараттық компанияларды жүргізу маңызды. Мемлекеттік органдар шағын кооперативтерге даму мен өркендеу үшін қажетті қаражат алуға мүмкіндік беру үшін қаржылық қолдаудың қайшылықтарын жою үшін ауыл шаруашылық кооперативтері үшін икемді және ашық салық салу жүйесін әзірлеуі керек.

Қорытынды. 1. Елдегі ауыл шаруашылық кооперативтерінің саны 2016 жылдан бастап айтарлықтай өсті. Осыған қарамастан, олардың жалпы ауыл шаруашылық өніміндегі үлесі 1%-дан аз, бұл кооперативтік процестердің төмен тиімділігін көрсетеді.

2. Қазақстанда ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудың негізгі проблемалары өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің жеткіліксіздігі, еңбек өнімділігінің төмендігі, заманауи жабдықтар мен механикаландырудың болмауы, сондай-ақ салық салудағы проблемалар болып қала береді.

3. Ауыл шаруашылығы кооперациясын реттеу мен қолдаудың жекелеген құралдарын қолданудың тиімділігін бағалау критерийлері мыналар болуға тиіс:

– олардың кооперативке кіруі үшін әлеуетті тиімді жағдайлар жасау жолымен пайшылар санын ұлғайту;

– жұмыс істеп тұрған кооперативтердің қызметін кеңейту және жандандыру, ресми құрылған кооперативтердің қызметін тоқтату немесе трансформациялау;

– кооперативтерде өндірілген ауыл шаруашылығы өнімдерін өткізу жүйесін жетілдіру;

– кооперативтік қызметтің барлық қатысушылары алатын кооперативтік пайданың өсуі;

– мемлекеттік қаржыландыру және сүйемелдеу рәсімдерінің қолжетімділігі және оңайлатылуы;

– ауыл тұрғындарының экономикалық белсенділігі мен жұмыспен қамтылуын арттыру, Бұл ауыл тұрғындарының табысының өсуіне және әлеуметтік мәртебесінің нығаяуына ықпал ететін болады.

4. Ұсынылып отырған тетік кооперативтік құрылымдарға кооператив қызметінің әртүрлі салалары бойынша ірі ақпараттық массивтер мен қызметтерге тұрақты қолжетімділікті қамтамасыз етуге тиіс, бұл Қазақстан Республикасында ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытуға теріс факторлардың әсерін әлсіретуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

[1] Закон Республики Казахстан № 372-V «О сельскохозяйственных кооперативах» [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: <http://www.akorda.kz/kz> (дата обращения: 12.04.2023).

[2] Закон Республики Казахстан № 373-V «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам сельскохозяйственных кооперативов» [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: <http://www.akorda.kz/kz> (дата обращения: 12.04.2023).

[3] Официальный интернет-ресурс Комитета по статистике Республики Казахстан. [Электронный ресурс]. – 2023. – URL: <http://www.stat.gov.kz> (дата обращения: 12.04.2023).

[4] Государственная Программа развития АПК РК на 2020-2025 годы / Официальный сайт премьер-министра Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: https://www.primeminister.kz/ru/page/view/gosudarstven-naya_programma_razvitiya_agro-promishlennogo_kompleksa_rk_na_20202025_godi (дата обращения: 12.04.2023).

[5] Рубаева, О.Д. Перспективы повышения эффективности развития сельскохозяйственной кооперации в условиях нового закона Республики Казахстан «О сельскохозяйственных кооперативах» / О.Д. Рубаева, С.И.

Лилимберг // Аграрный вестник Урала. – 2017 – № 7(161). – С. 13-20.

[6] Материалы пресс-конференции по итогам заседания Правительства РК [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: https://prime-minister.kz/ru/news/selskoe_hozyaistvo/16595 (дата обращения: 12.04.2023).

[7] Официальный интернет-ресурс Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан. [Электронный ресурс]. – 2023. – URL: <http://mgov.kz> (дата обращения: 12.04.2023).

[8] Постановление Правительства РК от 13.11.2018 № 746 «Об утверждении Государственной программы развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 04.06.2021г.) [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <https://www.adilet.zan.kz/rus/docs/P1800000216> (дата обращения: 12.04.2023).

[9] Калиев, Г.А. Сельскохозяйственная кооперация в Республике Казахстан: проблемы и пути их решения / Г.А. Калиев, Г.У. Акимбекова // Проблемы агрорынка. – 2018 – № 1 – С. 7-15.

[10] Дамбаулова, Г.К. Рациональное использование кормов как фактор роста продуктивности в животноводческих хозяйствах / Г.К. Дамбаулова, С.И. Лилимберг, В.А. Мадин // Проблемы агрорынка. – 2021 – № 3. – С. 92-99.

[11] Абдыкалиева, Ж.Ш. Сельскохозяйственная кооперация в Казахстане: состояние и потенциальные возможности/ Ж.Ш. Абдыкалиева, А.Н.Казиева, Д.П. Маевский // Проблемы агрорынка.- 2021.-№2.- С. 171-179.

[12] Дабылтаева, Н.Е. Состояние и перспективы развития сельскохозяйственной кооперации Казахстана/ Н. Е. Дабылтаева, А. Нуртаева// [Электронный ресурс]. – 2022. – URL: <https://www.doi.org/10.46914/1562-2959-2022-1-1-36-41> (дата обращения: 17.04.2023).

[13] OECD. Мониторинг развития сельскохозяйственной кооперации в Казахстане, OECD Publishing, Paris [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/central-asia/Kazakhstan-Monitoring-Agricultural-Cooperatives-2019-RUS.pdf> (дата обращения: 17.04.2023).

[14] Официальный интернет-ресурс Национального банка Республики Казахстан. [Электронный ресурс]. – 2023. – URL: <http://www.nationalbank.kz> (дата обращения: 15.04.2023).

[15] Об утверждении Правил субсидирования ставок вознаграждения по кредитам и лизингу технологического оборудования, на приобретение сельскохозяйственных животных, а также лизингу сельскохозяйственной техники от 1 февраля 2017 №14815 «Әділет»

Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <http://www.adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013816> (дата обращения: 21.04.2023).

References

[1] Закон Республики Казахстан № 372-V «О сельскохозяйственных кооперативах» [Law of the Republic of Kazakhstan No. 372-V "On agricultural cooperatives"]. Available at: <http://www.akorda.kz/kz> (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[2] Закон Республики Казахстан № 373-V «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам сельскохозяйственных кооперативов» [Law of the Republic of Kazakhstan No. 373-V "On amendments and additions to certain legislative acts of the Republic of Kazakhstan on issues of agricultural cooperatives"]. Available at: <http://www.akorda.kz/kz> (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[3] Официальный интернет-ресурс Комитета по статистике Республики Казахстан [Official Internet resource of the Committee on Statistics of the Republic of Kazakhstan]. Available at: <http://stat.gov.kz> (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[4] Государственная Программа развития АПК РК на 2020-2025 годы. Официальный сайт премьер-министра Республики Казахстан [State Program for the Development of the Agroindustrial Complex of the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. Official website of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan]. Available at: https://primeminister.kz/ru/page/view/gosudarstvennaya_programma_razvitiya_agropromishlennogo_kompleksa_rk_na_20202025_godi (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[5] Rubaeva, O.D. (2017). Perspektivy povysheniya jeffektivnosti razvitiya sel'skohozyajstvennoj kooperacii v uslovijah novogo zakona Respubliki Kazakhstan «O sel'skohozyajstvennykh kooperativakh» [Prospects for increasing the efficiency of the development of agricultural cooperation in the context of the new law of the Republic of Kazakhstan "On agricultural cooperatives"]. Agrarnyj vestnik Urala - Agrarian Bulletin of the Urals, 7(161), 13-20 [in Russian].

[6] Materialy press-konferencii po itogam zasedaniya Pravitel'stva RK [Materials of the press conference following the meeting of the Government of the Republic of Kazakhstan]. Available at: https://primeminister.kz/ru/news/selskoe_hozyajstvo/16595 (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[7] Официальный интернет-ресурс Министерства сельского хозяйства Республики Казахстан [Official Internet resource of the Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan]. Available at:

<http://mgov.kz> (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[8] Postanovlenie Pravitel'stva RK ot 13.11.2018 № 746 «O vnesenii izmenenij i dopolnenij v postanovlenie Pravitel'stva Respubliki Kazakhstan ot 29 dekabrja 2016 goda № 919 «Ob utverzhdenii Programmy razvitiya produktivnoj zanjatosti i massovogo predprinimatel'stva na 2017-2021 gody» [Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated November 13, 2018 No. 746 "On amendments and additions to the Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated December 29, 2016 No. 919 "On approval of the Program for the Development of Productive Employment and Mass Entrepreneurship for 2017-2021"]. Available at: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1800000216> (date of access: 12.04.2023) [in Russian].

[9] Kaliev, G.A. (2018). Sel'skohozyajstvennaja kooperacija v Respublike Kazakhstan: problemy i puti ih reshenija [Agricultural cooperation in the Republic of Kazakhstan: problems and solutions]. Problemy agrorynka - Problems of AgriMarket, 1, 7-15 [in Russian].

[10] Dambaulova, G.K. (2021). Racional'noe ispol'zovanie kormov kak faktor rosta produktivnosti v zhivotnovodcheskikh hozjajstvax [Rational use of feed as a factor in productivity growth in livestock farms]. Problemy agrorynka - Problems of AgriMarket, 3, 92-99 [in Russian].

[11] Abdykalieva, Zh.Sh., Kazieva, A.N., Maevskij D.P. (2021). Selskohozyajstvennaya kooperaciya v Kazahstane: sostoyanie i potencialnye vozmozhnosti [Agricultural cooperation in Kazakhstan: status and potential opportunities]. Problemy agrorynka - Problems of AgriMarket, 2, 171-179 [in Russian].

[12] Dabylytaeva, N.E., Nurtaeva A. (2022). Sostoyanie i perspektivy razvitiya selskohozyajstvennoj kooperacii Kazahstana [State and prospects for the development of agricultural cooperation in Kazakhstan]. Available at: <https://doi.org/10.46914/1562-2959-2022-1-1-36-41> (date of access: 17.04.2023) [in Russian].

[13] OECD. Monitoring razvitiya selskohozyajstvennoj kooperacii v Kazahstane [OECD. Monitoring the development of agricultural cooperation in Kazakhstan]. Available at: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/central-asia/Kazakhstan-Monitoring-Agricultural-Co-operatives-2019-RUS.pdf> (date of access: 17.04.2023) [in Russian].

[14] Официальный интернет-ресурс Национального банка Республики Казахстан. [Official Internet resource of the National Bank of the Republic of Kazakhstan] (2023). Available at: <http://nationalbank.kz> (date of access: 15.04.2023) [in Russian].

[15] Ob utverzhdenii Pravil subsidirovaniya stavok voznagrazhdeniya po kreditam i lizingu tehnologicheskogo oborudovaniya, na priob-

retention selskohozyajstvennyh zhivotnyh, a takzhe lizingu selskohozyajstvennoj tehniki ot 1 fevralya 2017 №14815. «Adilet» Informacionno-pravovaya sistema normativnyh pravovyh aktov Respubliki Kazakhstan [On approval of the rules for subsidizing interest rates on loans and leasing of technological equipment for the pur-

chase of agricultural equipment dated February 2017 No. 14815. "Adilet" Information and legal system of regulatory legal acts of the Republic of Kazakhstan] (2017). Available at: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013816> (date of access: 21.04.2023) [in Russian].

Авторлар туралы ақпарат:

Дамбаулова Гульмира Каримжановна - **негізгі автор**; экономика ғылымдарының кандидаты, профессор; аймақтық Smart-орталықтың бастығы; А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті; 110000 А.Байтұрсынов көш., 47, Қостанай қ., Қазақстан; e-mail: mira03@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0003-3002-396X>

Лилимберг Светлана Ивановна; экономика ғылымдарының кандидаты, доцент; «Экономика» кафедрасының профессоры; Челябинск мемлекеттік университеті; 454001 Ағайынды Каширин көш., 129, Челябинск қ., Ресей Федерациясы; e-mail: via-lil@yandex.ru; <https://orcid.org/0000-0003-2119-5778>

Саидов Анзор Мусавич; экономика ғылымдарының магистрі; аға оқытушысы «Азық-түлік қауіпсіздігі және биотехнология» кафедрасының; А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті; 110000 А.Байтұрсынов көш., 47, Қостанай қ., Қазақстан; e-mail: muslim727@bk.ru; <https://orcid.org/0000-0002-6937-4663>

Information about authors:

Dambaulova Gulmira Karimzhanovna - **The main author**; Candidate of Economic Sciences, Professor; Head of the regional Smart-center; A. Baitursynov Kostanay Regional University; 110000 A. Baitursynov str., 47, Kostanay, Kazakhstan; e-mail: mira03@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0003-3002-396X>

Lilimberg Svetlana Ivanovna; Candidate of Economic Sciences, Associate Professor; Professor of the Department of Economy; Chelyabinsk State University; 454001 Brothers Kashirin str., 129, Chelyabinsk, Russian Federation; e-mail: via-lil@yandex.ru; <https://orcid.org/0000-0003-2119-5778>

Saidov Anzor Musaevich; Master of Economic Science; Senior Lecturer of the Department of Food Security and Biotechnology; A. Baitursynov Kostanay Regional University; 110000 A. Baitursynov str., 47, Kostanay, Kazakhstan; e-mail: muslim727@bk.ru; <https://orcid.org/0000-0002-6937-4663>

Информация об авторах:

Дамбаулова Гульмира Каримжановна - **основной автор**; кандидат экономических наук, профессор; руководитель регионального Smart-центра; Костанайский региональный университет им. А.Байтұрсынова; 110000 ул. А.Байтұрсынова, 47, г.Костанай, Казахстан; e-mail: mira03@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0003-3002-396X>

Лилимберг Светлана Ивановна; кандидат экономических наук, доцент; профессор кафедры «Экономика»; Челябинский государственный университет; 454001 ул. Братьев Кашириных, 129, г.Челябинск, Российская Федерация; e-mail: via-lil@yandex.ru; <https://orcid.org/0000-0003-2119-5778>

Саидов Анзор Мусавич; магистр экономических наук; старший преподаватель кафедры «Продовольственная безопасность и биотехнология»; Костанайский региональный университет им. А.Байтұрсынова; 110000 ул. А.Байтұрсынова, 47, г.Костанай, Казахстан; e-mail: muslim727@bk.ru; <https://orcid.org/0000-0002-6937-4663>